

چکیده

مقدمه: امروزه جراحی پیوند بای پس عروق کرونر (CABG) در بسیاری از بیماران جهت برطرف نمودن مشکلات ناشی از بیماری های قلبی عروقی متداول می باشد. این مطالعه با هدف بررسی تأثیر بازتوانی قلبی بر شاخص های همودینامیک و کیفیت زندگی بیماران تحت CABG انجام شد.

مواد و روش ها: این مطالعه به صورت نیمه تجربی (کارآزمایی بالینی) انجام شد و ۱۰۰ بیمار پس از CABG و لحاظ کردن معیار های ورود به مطالعه از بین بیماران (جامعه در دسترس) به طور تصادفی به دو گروه مساوی مداخله و کنترل تقسیم شدند. فاز ۲ برنامه بازتوانی قلبی به مدت ۲۴ جلسه برای گروه آزمون انجام شد و گروه کنترل از برنامه های معمول پیروی کردند. برای ارزیابی از پرسشنامه دموگرافیکی، برگه ثبت همودینامیک و پرسشنامه کیفیت زندگی SF۳۶ در زمان ترخیص یا شروع بازتوانی، هفته چهارم یا جلسه ۱۲ بازتوانی قلبی و هفته ۸ یا جلسه ۲۴ بازتوانی قلبی استفاده شد. جهت آنالیز داده ها از نرم افزار SPSS و آزمون های تی مستقل، مجذور کای و RMANOVA استفاده شد.

یافته ها: گروه های آزمون و کنترل از لحاظ متغیرهای دموگرافیک اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند. مقایسه بین دو گروه آزمون و کنترل با استفاده از آزمون تی مستقل نشان داد که بعد از ۱۲ جلسه بازتوانی قلبی در گروه آزمون با ۴ هفته بعد از ترخیص در گروه کنترل تقریباً در تمام مقیاس های متغیرهای کیفیت زندگی تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد تعداد ضربان قلب در پایان دوره بازتوانی قلبی (جلسه ۲۴) در گروه آزمون در مقایسه با گروه کنترل اختلاف معناداری وجود دارد و باعث کاهش معنادار ضربان قلب در گروه آزمون می شود ($p=0/006$). ولی اختلاف سایر پارامترهای همودینامیک معنادار نبود.

بحث و نتیجه گیری: نتایج مطالعه حاضر دلالت بر بهبود نسبی وضعیت همودینامیک و کیفیت زندگی با انجام مداخله بازتوانی قلبی دارد. بنابراین توجه بیشتر به مقوله بازتوانی قلبی امری لازم و ضروری است.

کلمات کلیدی: بازتوانی قلبی، بای پس عروق کرونر، کیفیت زندگی، پرسشنامه SF ۳۶، شاخص های همودینامیک